

75 let od Velkého vítězství: společná odpovědnost před historií a budoucností

Uběhlo 75 let od konce **Velké vlastenecké války**. Za tyto roky vyrostlo hned několik generací. Změnila se politická mapa planety. Neexistuje již Sovětský svaz, který grandiózně a drtivě vyhrál nad nacismem a zachránil celý svět. I samotné události této války jsou i pro její účastníky v dávné minulosti. Ale proč se v Rusku 9. květen slaví jako hlavní svátek, ale 22. června jakoby život umírá a v krku máme hroudu?

Říká se, že válka zanechala hlubokou stopu v historii každé rodiny. Pod těmito slovy jsou osudy miliony lidí, jejich utrpení a bolest ze ztrát rodin. Hrdost, pravda a vzpomínka.

Pro mé rodiče byla válka velkým utrpením při blokádě Leningradu, kde zemřel můj dvouletý bratr Vít'a a kde zázrakem přežila má matka. Otec odešel dobrovolně na frontu bránit své rodné město, zachoval se stejně jako miliony sovětských občanů. Bojoval na Něvském pětíku, byl těžce zraněn. A čím jsou tato léta vzdálenější, tím víc si chci s rodiči promluvit a zjistit podrobnosti o válečném období v jejich životě. Ale už není možné se na nic zeptat, proto v srdci posvátně uchovávám rozhovory s otcem a mámou na toto téma, jejich emoce.

Pro mě a mé vrstevníky je důležité, aby naše děti, vnuci a pravnuci chápali, jakou zkouškou a utrpením si museli projít jejich předci. Jak, proč to zvládli a zvítězili? Kde se vzala jejich vskutku železná síla ducha, která překvapovala a uchvacovala celý svět? Ano, oni bránili své domovy, děti, blízké a rodinu. Ale všechny spojovala láska k vlasti. Tento hluboký a osobní pocit je v celé své velikosti odražen v samotné podstatě našeho národa a stal se jedním z určujících v jeho hrdinném a obětavém boji proti nacistům.

Často si pokládám otázku, jak se dnešní generace bude chovat, jak se zachová v kritické situaci? Vidím mladé lékaře, zdravotní sestry, absolventy, kteří se dnes vrhají do červené zóny, aby mohli zachránit lidi. Naši vojáci během boje proti mezinárodnímu terorismu na

severním Kavkazu a v Sýrii neuhnou ani o krok, jsou to mladí kluci! Mnohým bojovníkům legendární, nesmrtelné šesté výsadkové roty bylo 19 až 20 let. Ale všichni ukázali, že si zaslouží stejné uznání jako vojáci, kteří bránili naši vlast ve Velké vlastenecké válce.

Proto jsem přesvědčený, že v charakteru národů Ruska je vyplnění svého dluhu, pokud si to okolnosti vyžádají, aniž by se lidé litovali. Obětavost, patriotismus, láska k rodnému domu, ke své rodině, k vlasti. Všechny tyto hodnoty jsou i dnes pro ruskou společnost fundamentální a stěžejní. Na těchto hodnotách v mnohém stojí suverenita naší země.

Dnes se u nás objevily nové tradice, které samy vznikly vůlí národu, například Nesmrtelný pluk. Je to pochod naší vděčné vzpomínky, krevního a živého spojení mezi generacemi. Miliony lidí vychází na průvod s fotografiemi svých blízkých, kteří ubránili naši vlast a zadupali nacismus. To znamená, že jejich životy, utrpení a oběti, vítězství, kterou nám předali, nikdy nebudou zapomenuty.

Naše odpovědnost před minulostí a budoucností je taková, že nesmíme dopustit, aby se opakovaly tyto tragédie. Proto považuji za svůj dluh, abych vystoupil se článkem o 2. světové válce a Velké vlastenecké válce. Nejednou jsem tuto myšlenku projednával v rozhovorech se světovými lídry, narazil jsem na jejich pochopení. Na konci minulého roku, na summitu lídrů zemí SNS, jsme všichni byli jednotní. Je důležité potomkům předat vzpomínku na to, že vítězství nad nacismem dosáhl především sovětský národ, že v tomto hrdinném boji – na frontě, v týlu, vedle sebe – stáli zástupci všech republik Sovětského svazu. Tehdy jsme s kolegy mluvili o nelehké předválečné době.

Tento rozhovor v Evropě i ve světě vyvolal velký ohlas. To znamená, že návrat k lekcím minulosti je skutečně nutný a aktuální. Zároveň se vyhrnulo i mnoho emocí, špatně skrývaných komplexů a hlasitých obvinění. Řada politiků ze zvyku rychle prohlásila, že se Rusko snaží přepsat historii. Zároveň však nedokázali vyvrátit jediný fakt, jediný argument. Bezpochyby je těžké a nemožné vést spory o originálních

dokumentech, které mimochodem nejsou uloženy pouze v ruských, ale i v zahraničních archivech.

Proto je nutné pokračovat v analýze důvodů, které vedly ke světové válce, přemýšlet o jejích složitých událostech, tragédiích a vítězství, o jejích lekcích pro naše státy a celý svět. A opakuji, že tady je principiálně důležité se opírat pouze o archivní materiály, svědectví současníků a vyloučit jakékoliv ideologické a politické dohady.

Ještě jednou připomínám zřejmou věc. Hlubkové důvody 2. světové války v mnohém vyplývají z rozhodnutí přijatých na základě výsledků 1. světové. Versailleská smlouva se pro Německo stala symbolem hluboké nespravedlnosti. Fakticky šlo o okradení státu, který západním zemím musel vyplatit obrovské reparace, které zničily jeho ekonomiku. Vrchní velitel spojeneckých vojsk, francouzský maršál Ferdinand Foch prorocky charakterizoval Versailles: „Není to mír, ale příměří na dvacet let.“

Právě národní ponížení vytvořilo živnou půdu pro radikální a odvetné nálady v Německu. Nacisté zručně hráli na tyto pocity, budovali svoji propagandu a slibovali, že Německo zbaví od „dědictví Versailles“, obnoví jeho sílu. Tím ve skutečnosti tlačili německý národ do nové války. Paradoxně tomu přímo nebo nepřímo pomáhaly západní státy, především Velká Británie a USA. Jejich finanční a průmyslové kruhy zcela aktivně investovaly kapitály do německých fabrik a závodů, které vyráběly produkci vojenského určení. A mezi aristokraty a politickým establishmentem bylo dost přívrženců radikálních, krajně pravicových, nacionalistických hnutí, která získávala sílu nejen v Německu, ale i Evropě.

Versailleský „mír“ zrodil početné skryté protiklady a jasné konflikty. Na jejich základě byly volně vítězi 1. světové války vytvořené hranice nových evropských států. Prakticky hned po jejich objevení se na mapě začaly územní spory a vzájemné stížnosti, které se změnily v časované bomby.

Jedním z nejdůležitějších výsledků 1. světové války bylo vytvoření **Společnosti národů**. Do této mezinárodní organizace byly vkládány

velké naděje na zajištění dlouhodobého míru, kolektivní bezpečnosti. Byla to progresivní myšlenka, postupná realizace, která by bez nadsázky mohla zabránit opakování hrůz globální války.

Ale Společnost národů, ve které dominovaly vítězné velmoci – Velká Británie a Francie, ukázala svoji neefektivitu a jednoduše se utopila v prázdných rozhovorech. Ve Společnosti národů, ani na celém evropském kontinentu nebyly uslyšeny opakované výzvy Sovětského svazu na vytvoření rovnoprávného systému kolektivní bezpečnosti. Zejména šlo o uzavření východoevropského a ticho-oceánského paktu, který by postavil bariéru agresí. Tyto nabídky byly ignorovány.

Společnost národů nemohla zabránit ani konfliktům v různých částech světa, jako je útok Itálii na Etiopii, občanská válka ve Španělsku, agrese Japonska proti Číně, anšlus Rakouska. A v případě Mnichovské dohody, které se kromě Hitlera a Mussoliniho účastnili lídři Velké Británie a Francie, s plným souhlasem Společnosti národů, došlo k rozdělení Československa. V této souvislosti poznamenám, že na rozdíl od mnohých vůdců Evropy se Stalin „nezašpinil“ osobní schůzkou s Hitlerem, který byl tehdy v západních kruzích považován za dost důstojného politika, byl vítaným hostem v evropských hlavních městech.

Rozdělení Československa se zároveň s Německem účastnilo i Polsko. Předem a společně rozhodovaly, kdo dostane jaké oblasti československé země. 20. září 1938 velvyslanec Polska v Německu Józef Lipski oznámil polskému ministrovi zahraničí Józefu Becku následující ujištění Hitlera: „V případě, že mezi Polskem a Československem na půdě polských zájmů v Těšíně dojde ke konfliktu, Reich se postaví na naší (polskou) stranu.“ Vůdce nacistů dokonce napovídal a radil, aby začátek polských akcí „následoval až po německém obsazení Sudet“.

V Polsku si byli vědomi toho, že bez podpory Hitlera by jejich dobovačné plány byly odsouzeny k neúspěchu. Tady budu citovat zápis rozhovoru německého velvyslance ve Varšavě G. A. Moltkeho

s Józefem Beckem z 1. října 1938 o polsko-českých vztazích a pozici SSSR v této otázce. A tohle je tam napsáno: „Pan Beck... vyjádřil velkou vděčnost za loajální podání polských zájmů na Mnichovské konferenci a také za upřímnost vztahů během českého konfliktu. Vláda a veřejnost (Polska) náležitě oceňují pozici Führera a reichskanzlera.“

Rozdělení Československa bylo kruté a cynické. Mnichov zbořil dokonce ty formální křehké garance, které na kontinentu zůstávaly, ukázal, že vzájemné dohody nic nestojí. Právě Mnichovská dohoda posloužila jako ten spouštěč, po kterém velká válka v Evropě byla nevyhnutelná.

Dnes by evropští politici, především polské vedení, chtěli „zamlčet“ Mnichov. Proč? Nejen proto, že jejich strany tehdy zradily své závazky, podpořily Mnichovskou dohodu a některé se dokonce účastnily rozdělování kořisti, ale i proto, že je trochu nepohodlné vzpomínat, že v těchto dramatických dnech roku 1938 se za Československo postavil pouze SSSR.

Sovětský svaz se na základě svých mezinárodních závazků, včetně dohod s Francií a Československem, pokusil zabránit tragédii. Polsko sledovalo své zájmy a všemi silami bránilo vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě. Polský ministr zahraničí Jozéf Beck o tom 19. září 1938 přímo psal již zmíněnému velvyslanci Józefu Lipskému před jeho schůzkou s Hitlerem: „V průběhu loňského roku polská vláda čtyřikrát odmítla nabídku na připojení k mezinárodnímu zásahu na ochranu Československa.“

Británie a také Francie, která tehdy byla hlavním spojencem Čechů a Slováků, se vzdaly svých záruk a tuto východoevropskou zemi nechaly roztrhat. Nejen, že ji nechaly napospas, ale také šlo o snahu poslat nacisty na východ, kde se Německo a Sovětský svaz musely střetnout a zlikvidovat se.

Právě v tom spočívala západní politika „míru“. A nejen vůči třetí říši, ale i vůči dalším účastníkům takzvaného paktu proti Kominterně – fašistické Itálii a militantnímu Japonsku. Její kulminací na Dálném

východě byla anglo-japonská dohoda z léta roku 1939, díky které Tokio mělo v Číně volnou ruku. Vedoucí evropské velmoci nechtěly přiznávat, jaké smrtelné nebezpečí pro celý svět vychází z Německa a jeho spojenců, počítaly s tím, že se jich válka nebude týkat.

Mnichovská dohoda Sovětskému svazu ukázala, že západní země budou řešit bezpečnostní otázky bez jeho zájmu a při vhodných okolnostech mohou založit protisovětskou frontu.

Zároveň se Sovětský svaz do posledního momentu snažil využít jakoukoliv šanci na vytvoření protihitlerovské koalice, opakuji, že nehledě na pokryteckou pozici zemí Západu. Cestou výzvědných služeb sovětské vedení získávalo podrobné informace o zákulisních anglo-německých kontaktech z léta roku 1939. Upozorňuji na to, že probíhaly velmi intenzivně, přičemž prakticky zároveň s trojstrannými jednáními zástupců Francie, Velké Británie a SSSR, která byla západními partnery vědomě natahována. V této souvislosti zmíním dokument z britských archivů. Je to instrukce britské vojenské mise, která do Moskvy dorazila v srpnu roku 1939. Přímou se v ní píše, že delegace musí „vést jednání velmi pomalu“, že „vláda Spojeného království není připravena přijmout podrobně popsané závazky, které mohou omezit naši svobodu akcí při jakýchkoliv okolnostech“. Poznám, že na rozdíl od Angličanů a Francouzů sovětskou delegaci vedli nejvyšší velitelé Rudé armády, kteří měli všechny potřebné pravomoci k „podepsání vojenské konvence v otázkách organizace vojenské obrany Anglie, Francie a SSSR proti agresi v Evropě“.

Svou roli v krachu jednání sehrálo Polsko, které nechtělo žádné závazky vůči sovětské straně. Dokonce pod tlakem západních spojenců polské vedení odmítalo společné akce s Rudou armádou v odporu proti Wehrmachtu. A když vyšel najevo přílet Joachima von Ribbentropa do Moskvy, Józef Beck nepřímou přes francouzské diplomaty informoval sovětskou stranu: „V případě společných akcí proti německé agresi spolupráce mezi Polskem a SSSR, při technických podmínkách, které je potřeba určit, není vyloučena.“ Zároveň svým kolegům vysvětlil: „Nejsem proti této formulaci pouze

za účelem zlehčení taktiky a naše principiální pozice vůči SSSR je konečná a beze změn.“

V této situaci Sovětský svaz podepsal smlouvu o neútočení s Německem, fakticky to udělal jako poslední ze zemí Evropy. Přičemž na pozadí skutečné hrozby střetu na dvou frontách – s Německem na západu a s Japonskem na východě, kde už probíhaly intenzivní boje na řece Chalchyn gol.

Stalin a jeho okolí si zaslouží mnohá spravedlivá obvinění. Pamatujeme si zločiny režimu proti vlastnímu národu, hrůzy masových represí. Opakuji, že sovětské vůdce je možné obviňovat v mnohém, ale ne v absenci chápání charakteru vnějších hrozeb. Viděli, že Sovětský svaz chtějí nechat jeden na jednoho s Německem a jeho spojenci, a jednali s chápáním tohoto reálného nebezpečí, aby získali drahocenný čas na posílení obrany země.

Ohledně tehdy uzavřené smlouvy o neútočení je dnes mnoho rozhovorů a výhrad právě na adresu dnešního Ruska. Ano, Rusko je nástupnickým státem SSSR a sovětská doba se všemi jejími trumfy a tragédiemi je nedílnou součástí naše tisícileté historie. Ale také připomínám, že Sovětský svaz právně a morálně zhodnotil takzvaný pakt Ribbentrop-Molotov. V rozhodnutí Nejvyššího soudu z 24. prosince roku 1989 jsou oficiálně odsouzeny tajné protokoly jako „akt osobní moci“, který nijak neodráží „vůli sovětského národu, který nenese vinu na této dohodě“.

Společně s tím další státy raději nevzpomínají na dohody, na kterých stojí podpisy nacistů a západních politiků. Nemluvě už o právním nebo politickém zhodnocení takové spolupráce, včetně mlčenlivého kompromisního jednání některých evropských činníků s barbarskými plány nacistů až do jejich přímého ocenění. O čemž svědčí i cynická fráze velvyslance Polska v Německu Józefa Lipského, která zazněla v rozhovoru s Hitlerem 20. září 1938: „Za vyřešení židovské otázky mu my (Poláci) postavíme... krásný památník ve Varšavě.“

My také nevíme, jestli existovaly nějaké „tajné protokoly“ a přílohy k dohodám řady zemí s nacisty. Nezbyvá nám nic jiného, „než věřit slovům“. Zejména dodnes nebyly odtajněny materiály o tajných anglo-německých jednáních. Proto vyzýváme všechny státy, aby aktivizovaly proces otevření svých archivů, publikaci dříve neznámých dokumentů předválečné a válečné doby, jako to v posledních letech dělá Rusko. Jsme tady připraveni k široké spolupráci a společným výzkumným projektům vědců a historiků.

Ale vraťme se k událostem přímo předcházejícím 2. světové válce. Bylo naivní věřit, že Hitler po vyrovnání se s Československem nepředloží další územní nároky. Tentokrát svému nedávnému spoluúčastníku rozdělení Československa – Polsku. Tady mimochodem důvodem posloužilo také dědictví Versailles – osud takzvaného Gdaňského koridoru. Následovala tragédie Polska, která leží na svědomí tehdejšího polského vedení, které bránilo uzavření anglo-franko-sovětské vojenské unie a spoléhalo na pomoc západních partnerů, čímž svůj národ vystavili hitlerovské likvidační mašinérii.

Německý útok se vyvíjel v souladu s doktrínou blitzkrieg. Nehledě na krutý a hrdinný odpor polské armády už týden po začátku války, 8. září 1939, byla německá vojska na přístupových cestách do Varšavy. A vojenské a politické špičky Polska 17. září utekly na území Rumunska a zradily svůj národ, který nadále bojoval proti agresorům.

Západní spojenci nevyplnily polské naděje. Po vyhlášení války Německu se francouzská vojska dokázala dostat pouze několik desítek kilometrů na německé území. Vypadalo to pouze jako demonstrace aktivních akcí. Navíc anglo-francouzská Nejvyšší válečná rada, která se poprvé sešla 12. září ve francouzském Abbeville, rozhodla o úplném ukončení útoku kvůli rychlému vývoji situaci v Polsku. Začala nechvalně proslulá „divná válka“. Evidentní přímá zrada ze strany Francie a Anglie svých závazků vůči Polsku.

Později během Norimberského procesu němečtí generálové vysvětlili svůj tak rychlý úspěch na východě, bývalý velitel štábu operativního vedení Nejvyššího hlavního velení Ozbrojených sil Německa, generál Alfred Jodl přiznal: „Pokud jsme ještě v roce 1939 neutrpěli žádnou porážku, tak jen proto, že asi 110 francouzských a anglických divizí stojících během naší války s Polskem na Západě proti 23 německým divizím zůstávalo zcela pasivní.“

Nechal jsem si z archivů vynést celek materiálů spojených s kontakty SSSR a Německa v dramatických srpnových a zářijových dnech roku 1939. Jak svědčí dokumenty, bod 2 Tajného protokolu k Dohodě o neútočení mezi Německem a SSSR z 23. října 1939 stanovoval, že v případě územní a politické přestavby oblastí, které spadají do složení polského státu, hranice sfér vlivu obou zemí musí „přibližně probíhat po linii řek Narew, Visla a San“. Jinými slovy do sovětské sféry vlivu spadaly nejen území, na kterých převážně žilo ukrajinské a běloruské obyvatelstvo, ale i historické polské země mezi řekami Bug a Visla. O tomto faktu neví zdaleka všichni.

Stejně jako o tom, že hned po útoku na Polsko v prvních zářijových dnech roku 1939 Berlín vytrvale a opakovaně vyzýval Moskvu k připojení se do válečných akcí. Sovětské vedení však podobné výzvy ignorovalo a do posledních chvil se nechtělo nechat zatáhnout do dramaticky se vyvíjející situace.

Až když bylo zcela jasné, že Velká Británie a Francie svému spojenci nepomůžou a Wehrmacht dokáže rychle okupovat celé Polsko a fakticky se dostat na přístupové cesty k Minsku, bylo rozhodnuto, že ráno 17. září byly jednotky Rudé armády vyslány na takzvané Kresy - dnes jsou to části území Běloruska, Ukrajiny a Litvy.

Je zřejmé, že jiné varianty nezbyvaly. V opačném případě by se rizika pro Sovětský svaz mnohonásobně zvýšila, protože, opakuji, stará sovětsko-polská hranice probíhala několik desítek kilometrů od Minsku a nevyhnutelná válka s nacisty by pro zemi začala ve velmi nevýhodných strategických pozicích. A miliony lidí různých národností, včetně Židů, žijících u Brestu a Grodna, Přemyšle, Lvovu

a Vilniusu by byly ponechány napospas nacistům a jejich místním přísluhovačům – antisemitům a radikálním- nacionalistům.

Právě tento fakt, že Sovětský svaz se do poslední možné chvíle snažil vyhnout účasti v začínajícím konfliktu a nechtěl hrát na straně Německa, vedl k tomu, že k reálnému setkání sovětských a německých vojsk došlo mnohem východněji, než byly hranice domluveny v tajném protokolu. Ne po Visle, ale asi po takzvané Curzonově linii, která již v roce 1919 byla Trojdohodou navržena jako východní hranice Polska.

Jak je známo, podmiňovací způsob se jen těžko používá k již uplynulým událostem. Řeknu jen, že v září 1939 sovětské vedení mělo možnost posunout západní hranice SSSR ještě dále na západ až k Varšavě, ale rozhodlo se to neudělat.

Němci navrhli zafixovat nový status quo. 28. září 1939 v Moskvě Joachim von Ribbentrop a Vjačeslav Molotov podepsali Německo-sovětskou smlouvu o přátelství, spolupráci a vymezení demarkační linie a také tajný protokol o změně státní hranice, za kterou byla považována demarkační linie, kde de facto stály dvě armády.

Na podzim 1939, když řešil své vojenské a strategické obranné úkoly, Sovětský svaz zahájil proces inkorporace Lotyšska, Litvy a Estonska. Jejich vstup do SSSR byl realizován na dohodě při souhlasu zvolených vlád. To odpovídalo normám mezinárodního a státního práva té doby. Navíc Litvě v říjnu 1939 byly vráceny Vilnius a okolní oblasti, které dříve patřily Polsku. Pobaltské státy si ve složení SSSR zachovaly své orgány, jazyk, měly zástupce v sovětských nejvyšších strukturách.

Všechny tyto měsíce pokračoval pro cizí oči neviditelný diplomatický a vojensko-politický boj, práce rozvědky. V Moskvě chápali, že před ní stojí nesmiřitelný a krutý nepřítel a že skrytá válka s nacismem už probíhá. A neexistují žádné základy k tomu, aby oficiální prohlášení a formální nóty těch let sloužily jako důkazy „přátelství“ mezi SSSR a Německem. Aktivní obchodní a technické kontakty SSSR neměl pouze s Německem, ale i s jinými státy. Přitom

se Hitler několikrát snažil zatáhnout SSSR do souboje proti Velké Británii, ale sovětské vedení tomuto přemlouvání nepodlehlo.

Poslední pokus přesvědčit Sovětský svaz ke společným akcím Hitler přijal během návštěvy Molotova do Berlína v listopadu 1940. Ale Molotov přesně vyplnil příkazy Stalina a omezil se pouze na rozhovory o myšlence Němců ohledně připojení SSSR k Paktu tří – unie Německa, Itálie a Japonska, který byl podepsán v září 1940 a byl zaměřen proti Velké Británii a USA. Ne náhodou již 17. listopadu Molotov instruoval sovětského zplnomocněného představitele v Londýně Ivana Majského: „K vaší orientaci... Žádná smlouva v Berlíně podepsána nebyla a ani se to nepředpokládalo. V Berlíně se všechno omezilo... výměnou názorů... Němci a Japonci by nás zřejmě chtěli postrčit k Perskému zálivu a Indii. Upustili jsme od projednávání této otázky, protože takové rady ze strany Německa považujeme za nemístné.“ A 25. listopadu sovětské vedení tady zcela postavilo tečku. Oficiálně Berlínu navrhlo pro nacisty nepřijatelné podmínky, včetně vyvedení německých vojsk z Finska, smlouvu o vzájemné pomoci mezi SSSR a Bulharskem a řadu jiných, tím zároveň vědomě vyloučilo jakékoliv možnosti připojení k Paktu tří. Tato pozice definitivně upevnila führera v jeho záměru rozpoutat válku proti SSSR. A už v prosinci Hitler zavrhl všechna varování svých stratégů o katastrofickém nebezpečí války na dvou frontách a schválil plán operace Barbarossa. Udělal to, když chápal, že právě Sovětský svaz je hlavní silou, která mu stojí na cestě v Evropě, a nadcházející střet na východě rozhodne o výsledku světové války. A o tom, že pochod na Moskvu bude rychlý a úspěšný, nepochyboval.

Chtěl bych speciálně poznamenat, že západní státy tehdy fakticky souhlasily se sovětskými akcemi, přiznaly snahu Sovětského svazu o zajištění své bezpečnosti. Ještě 1. října 1939 tehdejší bývalý velitel britské admirality Winston Churchill ve vystoupení v rádiu řekl: „Rusko provádí studenou politiku vlastních zájmů... Pro ochranu Ruska před nacistickým nebezpečím bylo nutné, aby ruské armády stály na této linii (nové západní hranici).“ 4. října 1939 ve Sněmovně lordů britský ministr zahraničí Edward Wood, 1. hrabě z Halifaxu

oznámil: „...Musíme připomenout, že akce sovětské vlády spočívaly v přesunu hranice do té linie, která byla doporučena během Versailleské konference lordem Georgem Curzonem... Pouze přivádím historická fakta a předpokládám, že jsou nepopiratelná.“ Znamý britský a politický státní činník David Lloyd George zdůrazňoval: „Ruské armády obsadily území, která nejsou polská a která byla silou obsazena Polskem po 1. světové válce... Bylo by zločinným šílenstvím postavit ruský posun na jednu desku s posunem Němců.“

A v neformálních rozhovorech se sovětským zplnomocněncem Ivanem Majským angličtí vysoce postavení politici a diplomaté mluvili otevřeněji. Náměstek ministra zahraničí Velké Británie Rab Butler 17. října 1939 uvedl: „...V anglických vládních kruzích si myslí, že se nedá mluvit o návratu Polsku Západní Ukrajiny a Běloruska. Pokud by se podařilo vytvořit etnografické Polsko skromných rozměrů se zárukou nejen SSSR a Německa, ale také Anglie a Francie, tak by to britská vláda považovala za zcela uspokojivé.“ 27. října 1939 hlavní poradce Nevilla Chamberlaina Harold Wilson řekl: „Polsko musí... být obnoveno jako samostatný stát na své etnografické základně, ale bez Západní Ukrajiny a Běloruska.“

Stojí za zmínku, že během těchto rozhovorů byla sondována půda ke zlepšení sovětsko-britských vztahů. Tyto kontakty v mnohém položily základ budoucího spojení a protihitlerovské koalice. Mezi národními prozíravými politiky vyčníval Winston Churchill, který nehledě na známou antipatii k SSSR i dříve vystupoval za spolupráci s ním. Ještě v květnu 1939 v Dolní sněmovně Spojeného království oznámil: „Ocitneme se ve smrtelném nebezpečí, pokud nedokážeme vytvořit velký svaz proti agresí. Bylo by největší hloupostí, pokud bychom zamítli přirozenou spolupráci se sovětským Ruskem.“ A již po začátku bojových akcí v Evropě – na schůzce s Ivanem Majským 6. října 1939 - důvěrně řekl: „...Mezi Velkou Británií a SSSR nejsou žádné velké rozpory, čímž nejsou důvody k napjatým a nevyhovujícím vztahům. Britská vláda... by chtěla

rozvíjet... obchodní vztahy. Byla by připravená také projednat všelijaká další opatření, která mohou napomoci zlepšení vzájemných vztahů.“

2. světová válka nezačala náhle, nezačala nečekaně. Ani agrese Německa proti Polsku nebyla náhlá. Byla výsledkem mnohých tendencí a faktorů v mírové politice té doby. Všechny předválečné události se spojily do jednoho nešťastného řetězu. Ale bezpochyby největší tragédii v historii lidstva podnítily státní egoismus, zbabělost, podpora sílícího agresora, nepřipravenost politických elit a hledání kompromisu.

Proto není spravedlivé tvrdit, že dvoudenní návštěva Moskvy nacistického ministra zahraničí Ribbentropa je hlavním důvodem vypuknutí 2. světové války. Všechny přední státy v různých stupních nesou svůj podíl viny za její začátek. Každá páchala nenapravitelné chyby, sebevědomě předpokládala, že je možné obelstít ostatní, zajistit si jednostranné výhody nebo zůstat stranou od blížící se světové bídy. A za takovou krátkozrakost, za odmítnutí vytvoření systému kolektivní bezpečnosti musely platit miliony životů, kolosálními ztrátami.

Píšu o tom bez nejmenší snahy převzít roli soudce, někoho obvinít nebo zprostit viny, nebo vyvolat nový kolotoč mezinárodního informačního boje na historickém bojišti, který proti sobě může postavit státy a národy. Myslím si, že hledáním promyšlených hodnocení minulých událostí by se měla zabývat akademická věda v širokém zastoupení uznávaných vědců z různých zemí. Všichni potřebujeme pravdu a objektivitu. Ze své strany jsem vždy vyzýval a vyzývám kolegy ke klidnému, otevřenému a důvěrnému dialogu, k sebekritickému a nezaujatému pohledu na společnou minulost. Takový přístup umožní nezopakování tehdy spáchaných chyb a zajistí mírový a úspěšný rozvoj na dlouhé roky dopředu.

Ale mnozí naši partneři zatím nejsou připraveni na společnou práci. Naopak sledují své cíle, zvyšují proti naší zemi počet a měřítko informačních útoků, chtějí nás donutit k omluvám a pocitu viny,

přijímají zcela pokrytecké politizované deklarace. Například 19. září 2019 Evropským parlamentem schválená rezoluce O důležitosti evropské paměti pro budoucnost Evropy přímo obvinila SSSR společně s nacistickým Německem z rozpoutání 2. světové války. Samozřejmě žádné zmínky o Mnichovu neobsahuje.

Myslím si, že podobné „papíry“, nemohu tuto rezoluci nazvat dokumentem, při jasné kalkulaci skandálu nesou nebezpečné a reálné hrozby. Vždyť rezoluci přijal zcela vážený orgán. A co ukázal? Ačkoliv je to smutné, záměrnou politiku na zničení poválečného světa, jehož vytvoření bylo dílem cti a odpovědnosti zemí, jejichž řada představitelů dnes hlasovalo pro tuto lživou deklaraci. A tímto způsobem sáhli na závěry Norimberského procesu, na úsilí světového společenství, které po vítězném roce 1945 vytvořilo univerzální mezinárodní instituty. V této souvislosti připomínám samotný proces evropské integrace, během které byly vytvořeny odpovídající struktury, včetně Evropského parlamentu. Tento proces byl možný jen díky lekcím z minulosti a jejich jasného právního a politického vyhodnocení. A ti, kteří ohrožují a zpochybňují tuto schodu, ničí základy celé poválečné Evropy.

Kromě hrozby pro fundamentální principy světového pořádku je tady i morální a mravní strana. Posmívání se a výsměch paměti je podlost. Podlost bývá úmyslnou, pokryteckou, zcela vědomou, když v prohlášeních ohledně 75. výročí konce 2. světové války jsou vyjmenovávány všichni účastníci protihitlerovské koalice kromě SSSR. Podlost bývá zbabělou, když ničí památníky postavené na počest bojovníků proti nacismu a ostudné akce odůvodňují lživými slogany boje s nepohodlnou ideologií a jakoby okupací. Podlost bývá krutou, když ty, kteří vystupují proti neonacistům a následníkům banderovců, zabíjejí a pálí. Opakuji, podlost se projevuje různě, ale tím nepřestává být odpornou.

Zapomínání na poučení z historie se nevyhnutelně promění v těžkou odplatu. Budeme tvrdě bránit pravdu založenou na dokumenty potvrzenými historickými fakty, budeme nadále čestně a nezaujatě mluvit o událostech 2. světové války. Na toto je také zaměřen náš

rozsáhlý projekt na vytvoření v Rusku největší kolekce archivních dokumentů, filmových a fotografických historických materiálů z 2. světové války a předválečné doby.

Taková práce již probíhá. Mnohé nové, nedávno nalezené, odtajněné materiály jsem použil i při přípravě tohoto článku. A v této souvislosti mohu odpovědně oznámit, že neexistují archivní dokumenty, které by potvrzovaly verzi o snaze SSSR zahájit preventivní válku proti Německu. Ano, sovětské vojenské vedení se drželo doktríny, že v případě agrese bude Rudá armáda rychle klást odpor nepříteli a přejde do protiútoků a povede válku na území protivníka. Ale takové strategické plány vůbec neznamenal snahy, že by SSSR jako první zaútočil na Německo.

Samozřejmě dnes historici mají k dispozici dokumenty válečného plánování, direktivy sovětských a německých štábů. Nakonec víme, jak se vyvíjely události ve skutečnosti. Z výšky těchto vědomostí mnozí diskutují o akcích, chybách, omylech vojensko-politického vedení země. V této souvislosti vám řeknu jedno: společně s obrovským potokem různých dezinformací sovětských lídřů dostávali i reálné informace o připravované agresi nacistů. A v předválečných měsících přijali kroky namířené na zvýšení bojové připravenosti země, včetně skryté mobilizace, přemístění jednotek a rezerv z vnitřních okruhů k západním hranicím.

Vojna nebyla nečekaná, čekali ji, připravovali se na ní. Ale útok nacistů byl skutečně nevídaný v historii ničivé síly. 22. června 1941 Sovětský svaz narazil na nejsilnější, mobilizovanou a vycvičenou armádu světa, na kterou pracoval průmyslový, ekonomický a vojenský potenciál prakticky celé Evropy. Tohoto smrtelného vpádu se neúčastnil pouze Wehrmacht, ale také satelity Německa, vojenské kontingenty mnohých států evropského kontinentu.

Nejtěžší vojenská porážka roku 1941 postavila zemi na hranici katastrofy. Bojová schopnost a řízení muselo být obnovováno mimořádnými metodami celkové mobilizace, zapojením všech sil státu a národu. Již v létě 1941 pod palbou nepřítelů začala evakuace

z východu země milionů obyvatel, stovek závodů a výroby. Za krátkou dobu byla v týlu zahájena výroba zbraní a munice, které se na frontu dostávaly již v první válečné zimě, k roku 1943 byly převýšeny výsledky vojenské výroby Německa a jeho spojenců. Za rok a půl sovětský lid dokázal to, co se zdálo nemožné, jak na frontě, tak v týlu. A dodnes je těžké si uvědomit, pochopit a představit, kolik neuvěřitelného úsilí, hrdinství, sebeobětavosti potřebovaly tyto obrovské úspěchy.

Proti silné, po zuby ozbrojené, chladnokrevné a dobyvačné mašinérii nacistů se pozvedla gigantická síla sovětského národa, který se spojil ve snaze ochránit rodnou zemi, pomstít se nepříteli, který zničil mírový život, plány a naděje.

Samozejmě v době této strašné a krvavé války některé lidi přepadl strach, beznaděj a zoufalství. Nechyběly zrada a dezerce. Dávaly o sobě dávat znát kruté zlomy z revolucí a občanské války, nihilismus, posměšný vztah k národní historii, tradicím, víře, někteří se snažili lákat bolševiky, především v prvních letech po příchodu k moci. Ale celková nálada sovětských občanů a našich krajanů, kteří se ocitli v zahraničí, byla jiná – ochránit a zachránit vlast. To byl skutečný nezadržitelný závan. Lidé hledali oporu v pravých patriotických hodnotách.

Nacističtí „stratégové“ byli přesvědčení, že obrovský mnohonárodnostní stát dokáží lehce dostat pod kontrolu. Počítali s tím, že nečekaná válka, její nemilosrdnost a nesnesitelnost, vyostří mezinárodnostní vztahy a země se rozdělí na části. Hitler přímo prohlašoval: „Naše politika vůči národům, které osídlily široké prostory Ruska, musí spočívat v tom, abychom podněcovali jakoukoliv formu sporů a rozkolu.“

Ale od prvních dnů bylo jasné, že tento plán nacistům nevyšel. Brestskou pevnost do poslední kapky krve bránili vojáci více než 30 národností. V průběhu celé války i ve velkých rozhodujících bitvách, i v obraně každého bojového pole, každého metru rodné země, vidíme příklady takové jednoty.

Pro miliony evakuovaných se rodným domovem stalo Povolží a Ural, Sibiř, Dálný východ, republiky Střední Asie a Zakavkazska. Jejich obyvatelé se dělili i tím posledním, podporovali je vším, čím mohli. Družba národů, jejich vzájemná pomoc se pro nepřítele stala opravdovou neporazitelnou pevností.

Do rozdrčení nacismu, ať se nyní snaží dokázat cokoliv, hlavní a rozhodující vklad vnesl Sovětský svaz, Rudá armáda. Hrdinové, kteří dokonce bojovali v obklíčení u Bělostoku, Mogilevu, Umaňu a Kyjevu, Vjazmy a Charkovu. Šli do útoku pod Moskvou a u Stalingradu, Sevastopolu a Oděsy, Kurskem a Smolenskem. Osvobozovali Varšavu, Bělehrad, Vídeň a Prahu. Zaútočili na Kaliningrad a Berlín.

Hájíme skutečnou, ne uhlazenou nebo „lakovanou“, pravdu o vojně. Tuto národní, lidskou pravdu – surovou, hořkou a nelítostnou – v mnohém nám předali spisovatelé a básníci, kteří si prošli ohněm a peklem fronty. Pro moji, stejně jako pro jiné generace, jejich čestné, hluboké povídky, romány, pronikavá „důstojnická próza“ a básně navždy zanechaly stopu v duši, staly se důvodem úcty k veteránům, kteří pro vítězství udělali všechno, co mohli, vzpomínat na ty, kdo zůstal na bojových polích.

I dnes mnou cloumají jednoduché a velké řádky básně Alexandra Tvardovského *Padl jsem u Rže*, která je věnována účastníkům krvavé a kruté bitvy Velké vlastenecké války na centrální části sovětsko-německé fronty. Jen během bitvy o Ržev od října 1941 do března 1943 Rudá armáda ztratila, včetně raněných a zmizelých, milion 342 tisíc 888 lidí. Nazývám tato shromážděná z archivních zdrojů, strašná, tragická a zdaleka neúplná čísla poprvé, čím vzdává hold paměti hrdinského činu známých i bezejmenných hrdinů, o kterých v poválečných letech z různých důvodů mluvilo nezaslouženě nespravedlivě, nebo se mlčelo úplně.

Uvedu ještě jeden dokument. Je jím zpráva Mezinárodní komise pro reparace s Německem v čele s Ivanem Majským, který byl připraven v únoru roku 1945. Mezi úkoly komise patřilo vytvoření formule,

podle které poražené Německo mělo nahradit škody vítězným státům. Komise došla k následujícímu závěru: „Množství Německem vložených vojákodnů na sovětské frontě překonává to samé množství na všech ostatních spojeneckých frontách, a to minimálně 10ti násobně. Sovětská fronta také odebírala čtyři pětiny německých tanků a okolo dvou třetin německých letounů.“ Celkově SSSR vynaložil okolo 75 % všech vojenských úsilí protihitlerovské koalice. Rudá armáda za roky války zničila 626 divizí zemí Osy, 508 z nich byly německé.

Americký prezident Roosevelt ve svém projevu z 28. dubna roku 1942 k americkému národu prohlásil: „Ruská vojska zničila a nadále ničí více živé síly, letounů, tanků a děl našeho společného nepřítele, než všechny ostatní národy dohromady.“ Churchill v dopise Stalinovi z 27. září 1944 psal, že „právě ruská armáda vypustila střeva z německé vojenské mašinérie...“

Takové hodnocení rezonovalo po celém světě. Protože v těchto slovech je ta veliká pravda, o které tehdy nikdo nepochyboval. Téměř 27 milionů sovětských občanů zemřelo na frontách, v německém zajetí, zemřely hlady a bombardováním, v ghettech a pecích nacistických lágrů smrti. SSSR ztratil každého sedmého ze svých občanů, Velká Británie jednoho ze 127, USA jednoho z 320 lidí. Bohužel tento počet těžkých a nenahraditelných ztrát Sovětského svazu není konečný. Je před námi mravenčí práce na zjištění jmen a osudů všech zemřelých: vojáků Rudé armády, partyzánů, sabotérů, vojenských zajatců a obětí koncentračních táborů, civilních obyvatel, kteří byli zavražděni agresory. Takový je náš dluh. A zde má zvláštní roli hnutí lidí hledajících padlé, vojenští patrioti a dobrovolníci, projekty jako elektronický seznam informací Paměť národa, který je založen na archivních dokumentech. A, samozřejmě, pro řešení takového velkého humanitárního úkolu je nezbytná mezinárodní spolupráce.

K vítězství vedlo úsilí všech občanů a národů, které bojovali se společným nepřítelem. Britská armáda ochránila svoji vlast před útokem, bojovala s nacisty a jejich satelity ve Středozezemním moři,

v severní Africe. Americká a britská vojska osvobozovala Itálii, otevřela druhou frontu. USA nanesly likvidační údery agresorovi v Tichém oceánu. Pamatujeme si kolosální oběti čínského národa a jeho obrovskou roli v likvidaci japonských militaristů. Nezapomeneme na vojáky „bojující Francie“, kteří nepřiznali hanebnou kapitulaci a pokračovali v boji s nacisty.

My budeme vždy vděční za pomoc, kterou poskytovali spojenci, když Rudé armádě poskytovali municí, pohonné hmoty, potraviny a techniku. I ona byla podstatná – okolo sedmi procent z celkových objemů vojenské výroby Sovětského svazu.

Jádro antihitlerovské koalice se začalo vytvářet hned po útoku na Sovětský svaz, kdy ho USA a Velká Británie okamžitě podpořily v boji s hitlerovským Německem. Během Teheránské konference roku 1943 Stalin, Roosevelt a Churchill vytvořili alianci velkých mocností, dohodli se na vypracování koaliční diplomacie, společné strategie v boji proti společné smrtelné hrozbě. Lídrům Velké trojky bylo jasné, že spojení průmyslových zdrojů a vojenských potenciálů SSSR, USA a Velké Británie vytvoří jasnou převahu nad protivníkem.

Sovětský svaz v plném rozsahu plnil své povinnosti plynoucí ze spolenectví, vždy podával pomocnou ruku. Velkou operací Bagration v Bělorusku Rudá armáda podpořila výsadek anglo-amerických výsadkářů v Normandii. V lednu roku 1945, poté, co se naši probjovali k řece Odra, Rudá armáda zneškodnila poslední velký útok Wehrmachtu na Západní frontě, v Ardenách. A tři měsíce po vítězství nad Německem SSSR zcela podle Jaltských dohod vyhlásil válku Japonsku a uštědřil porážku milionové Kuantungské armádě.

Ještě v červenci roku 1941 sovětské vedení prohlásilo, že „cílem války proti fašistickým tyranům je nejen likvidace hrozby, která visí nad státem, ale i pomoc všem národům Evropy, které trpěly pod nadvládou německého fašismu“. Uprostřed roku 1944 byl nepřítel vyhnán prakticky z celého území Sovětského svazu. Bylo ovšem nutné ho dorazit v jeho hnízdě. A Rudá armáda začala svoji

osvobozující misi v Evropě, zachránila před zničením a zotročením, před hrůzami holokaustu celé národy. Zachránila je za cenu stovek tisíc životů sovětských vojáků.

Je také důležité nezapomínat na tu obrovskou materiální pomoc, kterou SSSR poskytoval osvobozeným zemím při odstraňování hrozby hladu, při obnově ekonomiky a infrastruktury. Dělal to tehdy, kdy se na tisících verstách (stará ruská délková míra - pozn. red.) od Brestu do Moskvy a Volhy prostírala pouze spálená země. Například v květnu 1945 rakouská vláda požádala SSSR o pomoc s potravinami, protože „nevěděla, jak nakrmit své obyvatelstvo v následujících sedmi týdnech až do nové sklizně“. Souhlas sovětského vedení poslat jídlo popsál státní kancléř prozatímní vlády Rakouské republiky K. Renner jako „záchranný akt...“, na který „Rakušané nikdy nezapomenou“.

Spojenci společně vytvořili Mezinárodní vojenský tribunál určený k potrestání nacistických politických a válečných zločinců. Jeho rozhodnutí poskytují jasnou právní kvalifikaci takovým zločinům proti lidskosti, jako jsou genocida, etnické a náboženské čistky, antisemitismus a xenofobie. Norimberský tribunál přímo a jednoznačně odsoudil nacistické spolupachatele, různorodé kolaboranty.

Tento hanebný jev měl místo ve všech evropských zemích. Taková „činitelé“ jako Pétain, Quisling, Vlasov, Bandera, jejich prisluhovači a následovníci, přestože se oblékali do šatů bojovníků za národní nezávislost nebo svobodu od komunismu, jsou zrádci a kati. V nelidskosti často vynikali nad svými pány. Ve snaze se vyšplhat výše ochotně plnili nejhorší úkoly v sestavě zvláštních kárných skupin. Popravy zastřelením v Babím Jaru, Volyňský masakr, spálená Chatyň a akce vyhlazování Židů v Litvě a Lotyšsku jsou dílem jejich krvavých rukou.

A dnes zůstává naše pozice nezměněna: trestné činy nacistických spolupachatelů nelze ospravedlnit, nemají promlčecí lhůtu. Proto vyvolává rozpaky to, kdy se v řadě zemí ti, kteří se pošpinili

spoluprací s nacisty, najednou přirovnávají k veteránům 2. světové války. Považuji za nepřijatelné přirovnávat osvoboditele a okupanty. A heroizaci nacistických spolupachatelů můžu pokládat pouze za zradu paměti našich otců a dědů. Zradu těch ideálů, které spojily národy v boji proti nacismu.

Vůdci SSSR, USA a Velké Británie tehdy bez přehánění čelili historickému úkolu. Stalin, Roosevelt, Churchill zastupovali země s různými ideologiemi, státními ambicemi, zájmy, kulturami, ale prokázali velkou politickou vůli, povznesli se nad rozpory a vášně a upřednostnili skutečné zájmy světa. Výsledkem bylo, že se dokázali dohodnout a dosáhnout řešení, díky čemu zvítězilo celé lidstvo.

Vítězné mocnosti nám zanechaly systém, který se stal kvintesencí intelektuálních a politických hledání několika staletí. Řada konferencí – v Teheránu, Jaltě, San Franciscu, Postupimi – položila základy toho, že svět již 75 let, a to bez ohledu na nejtěžší rozpory, žije bez globální války.

Historický revizionismus, jehož projevy pozorujeme nyní na Západě, a to zejména vůči 2. světové válce a jejím výsledkům, je nebezpečný tím, že hrubě a cynicky zkresluje chápání zásad mírového rozvoje stanovených v roce 1945 na konferencích v Jaltě a San Franciscu. Hlavním historickým úspěchem Jalty a dalších rozhodnutí té doby byla shoda na vytvoření mechanismu, který by vedoucím mocnostem umožnil zůstat v rámci diplomacie při řešení vznikajících se mezi nimi sporů.

Dvacáté století přineslo totální a všestranné světové konflikty, a v roce 1945 do arény vstoupily také jaderné zbraně schopné fyzicky zničit zemi. Jinými slovy se urovnávání sporů silou stalo extrémně nebezpečným. A vítězové 2. světové války tomu rozuměli. Chápali a uvědomovali si svou vlastní odpovědnost vůči lidstvu.

Smutná zkušenost Společnosti národů byla vzata v úvahu v roce 1945. Struktura Rady bezpečnosti OSN byla vypracována tak, aby mírové záruky byly co nejkonkrétnější a nejúčinnější. Tak vznikla

instituce stálých členů Rady bezpečnosti a právo veta jako jejich privilegium a odpovědnost.

Co je právo veta v Radě bezpečnosti OSN? Upřímně řečeno, je to jediná rozumná alternativa přímému střetu největších zemí. Je to prohlášení jedné z pěti mocností, že to či ono řešení je pro ni nepřijatelné, je v rozporu s jejími zájmy a ponětími o správném přístupu. A jiné země, i když s tím nesouhlasí, akceptují takovou pozici, jaká je, a vzdávají se pokusů uskutečnit své jednostranné záměry. Tak či onak, ale je třeba hledat kompromisy.

Nové globální vzdorování začalo téměř okamžitě po skončení 2. světové války a občas bylo velmi krutým. Ta skutečnost, že studená válka nepřerostla do třetí světové, prokazatelně potvrdila účinnost dohod uzavřených Velkou trojkou. Pravidla chování sjednaná při zřízení OSN umožnila další minimalizaci rizik a udržení konfrontace pod kontrolou.

Samořejmě vidíme, že momentálně systém OSN pracuje s napětím, ne tak efektivně, jak by mohl. Avšak svou hlavní funkci OSN nadále plní. Zásady činnosti Rady bezpečnosti OSN jsou jedinečným mechanismem předcházení velké válce nebo globálnímu konfliktu.

Výzvy, které jsou v posledních letech často slyšeny, zrušit právo veta a odmítnout zvláštní příležitosti stálých členů Rady bezpečnosti, jsou ve skutečnosti nezodpovědné. Vždyť, pokud k tomu dojde, Organizace spojených národů se v podstatě promění v tuto Společnost národů – ve shromáždění na prázdné řeči, zbavené pák vlivu na světové procesy; jak to skončilo, je dobře známo. Právě proto vítězné mocnosti přistoupily k vytvoření nového systému světového řádu s největší vážností, aby neopakovaly chyby předchůdců.

Vytvoření moderního systému mezinárodních vztahů je jedním z nejdůležitějších výsledků 2. světové války. Ani ty nesmiřitelné rozpory – geopolitické, ideologické, ekonomické – nebrání hledání forem mírového soužití a součinnosti, pokud je

k tomu touha a vůle. Dnešní svět neprochází neklidnějšími časy. Všechno se mění: od globální rovnováhy moci a vlivu do sociálních, hospodářských a technologických základů života společností, států, celých kontinentů. V minulých dobách nebyly tyto změny téměř nikdy bez velkých vojenských konfliktů, bez silového boje za vybudování nové globální hierarchie. Díky moudrosti a prozíravosti politických vůdců spojeneckých mocností se podařilo vytvořit systém, který zabraňuje extrémním projevům takové objektivní a historicky neodmyslitelné pro světový rozvoj rivality.

Naší povinností – všech, kdo přebírají politickou odpovědnost, zejména zástupců vítězných mocností ve 2. světové válce – je zajistit, aby se tento systém zachoval a zdokonaloval se. Dnes, stejně jako v roce 1945, je důležité projevít politickou vůli a společně prodiskutovat budoucnost. Naši kolegové – pánové Si Ťin-pching, Macron, Trump, Johnson – podpořili ruskou iniciativu k uspořádání setkání vůdců pěti jaderných států – stálých členů Rady bezpečnosti. Děkujeme jim za to a očekáváme, že takové osobní setkání se může uskutečnit při nejbližší příležitosti.

Jakou se nám představuje agenda nadcházejícího summitu? Za prvé podle našeho názoru je účelné prodiskutovat kroky k rozvoji kolektivních postupů ve světových záležitostech, upřímně projednat otázky udržování míru, posílení globální a regionální bezpečnosti, kontroly strategických zbraní, společných úsilí v boji proti terorismu, extremismu a dalším aktuálním výzvám a hrozbám.

Samostatným tématem pořadu jednání je situace v globální ekonomice, především překonání hospodářské krize způsobené pandemií koronaviru. Naše země přijímají bezprecedentní opatření na ochranu zdraví a života lidí, na podporu občanů, kteří se ocitli v obtížné životní situaci. Jak však závažné dopady pandemie budou, jak rychle se globální ekonomika dostane z recese – závisí na naší schopnosti pracovat spolu a sladěně jako skuteční partneři. Navíc je nepřijatelné proměňovat ekonomiku v nástroj nátlaku a konfrontace. Mezi požadovaná témata patří ochrana životního prostředí a boj proti

změně klimatu, jakož i zajištění bezpečnosti globálního informačního prostoru.

Navržená Ruskem agenda nadcházejícího summitu „pětky“ je nesmírně důležitá a naléhavá jak pro naše země, tak i pro celý svět. A ohledně všech bodů máme konkrétní nápady a iniciativy.

Nelze pochybovat o tom, že summit Ruska, Číny, Francie, Spojených států a Velké Británie bude hrát důležitou roli při hledání společných odpovědí na moderní výzvy a hrozby a prokáže společnou oddanost duchu spolenectví, vysokým humanistickým ideálům a hodnotám, za které otcové a dědové bojovali bok po boku.

S oporou na společnou historickou paměť si můžeme a musíme důvěřovat. To poslouží pevným základem pro úspěšná jednání a společné kroky ve prospěch posílení stability a bezpečnosti na planetě, pro prosperitu a blahobyt všech států. Bez nadsázky je to naše společná povinnost a odpovědnost vůči celému světu, vůči současným i budoucím generacím.

Vladimír Vladimirovič Putin